

Yalancı Eş Değerlik veya Anlam Değişmesi Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme*

*An Evaluation on the Concepts of False Friends or
Semantic Change*

Asım Çağrı ŞENOL**

Özet

Aktarma hataları içerisinde sıklıkla değinilen bir konu “yalancı eş değerlik” meselesidir. “Yalancı eş değerlik” kavramı birçok kaynaktan bir dilin lehçeleri ve ağızları arasındaki kelimelerde oluşmuş anlam farklılıkları olarak ifade edilmektedir. Lehçe içi aktarma, muhakkak ki dilden dile çeviriden farklılıklar içermektedir. Aslında bir dilin diyalektleri arasında kelimelerdeki anlam farklılaşmasından ileri gelen bu durumu “yalancı eş değerlik” terimiyle ifade etme konusu bu çalışmada tartışılmıştır. Bu durum dilden dile çeviride sıklıkla “false friends (yalancı eş değerlik)” tabiri ile ifade edilmektedir. Diyalektler bağlamında bu kavramın kullanılması veya dil içi kelime anlamlarının değişiminin yalancı eş değerlik olarak mı yoksa anlam değişmesi olarak mı ifade edilmesi gerektiği bir sorun teşkil etmektedir. Örnek olarak Türkmen Türkçesi metinlerinde “yaz” kelimesi “bahar, ilkbahar” anlamlarında kullanılırken Türkiye Türkçesinde “yaz” kelimesi “haziran, temmuz, ağustos” aylarını karşılamaktadır. Bu durum, dilbilimsel bir bakış açısıyla “yalancı eş değerlik” kavramıyla mı yoksa anlam değişmesi kavramıyla mı ifade edilmelidir? Eğer yalancı eş değerlik kavramı ile ifade edilecekse diğer şive, ağız ve diyalektlerde de aynı kavramla mı ifade edilecektir ya da bu yalnızca bir anlam değişmesi midir? Bu doğrultuda Türkiye Türkçesi içerisinde kavramın doğru analiz edilebilmesi ve doğru yerde kullanılması için bu çalışmada yalancı eş değerlik ile ifade edilmiş lehçe çalışmaları analiz edilmiş ve bu çalışmalardaki örnekler incelenmiştir. Ayrıca çeşitli sözlükler dikkate alınarak ağızlar arasındaki kelime anlamlarının farklılaşmasına da örnekler verilecektir. Bunun yanı sıra anlam değişmeleri konusu da değerlendirmeye alınmış ve kavramın dilbilimi açısından doğru kullanılmasını amaçlayan bir çalışma yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yalancı eş değerlik, çeviribilim, anlambilim, anlam değişimi, lehçe, şive, ağız.

* Bu makale, 7-8 Aralık 2018 tarihinde, 2. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi’nde sözlü olarak sunulmuş fakat yayımlanmamış bildiriden geliştirilmiştir.

** Dr. Öğr. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, cagrisenol@hotmail.com.

ORCID ID: 0000-0002-0285-3520.

Abstract

A topic often referred to in transfer errors is the "false equivalence" issue. The concept of "false equivalence" is expressed in many sources as meaning differences that occur in the words among the dialects. The dialectal transfer necessarily includes differences from language to language. It is argued that our study of expressing this situation by the term "false equivalence" arising from the differentiation of meanings among words in a language dialect. The "false friends" (false equivalence) phrase is frequently expressed in the translation of the language. The use of this concept in the context of dialect, accent and subdialect, or the change in the meaning of the words in the language is a problem that should be expressed as a false equivalence or a semantic change. For example Turkmen Turkish texts "yaz" word means "spring" but "yaz" word is used in Turkey Turkish for "June, July, August," months. Should this be expressed by the concept of "false equivalence" or "semantic change" from a linguistic point of view? If it is expressed by the concept of false equivalence, will it be expressed the same notion in other dialect, accent and subdialect, or is it only a semantic change? In our study, for the correct analysis of the concept and to use it in the right place in Turkey Turkish, dialect studies expressed by false equivalence and samples have been analyzed and examined. In addition, examples of the differentiation of the word meanings among the subdialects will be given by various dictionaries. However, the semantic of changes has been taken into consideration and a study aiming to use the concept correctly in terms of linguistics has been made.

Keywords: False friends, science of translation, semantic, semantic change, dialect, accent, subdialect.

Son yıllarda lehçeler arası çalışmalarda sıklıkla işlenen konulardan biri yalancı eş değerlik meselesidir. Bazı kaynaklarda yalancı eş değerlik konusu için Resulov'un "Kaynak dildeki bir kelimeyle hedef dildeki bir kelimenin köken, yazılış ve söyleniş bakımından aynı, anlamlarının ise farklı olması durumu." tanımı kullanılmaktadır (Resulov, 1995, s.916).

Yalancı eş değerlik ilk olarak 19. yüzyılın sonlarında ele alınmaya başlamıştır. Bu konudaki ilk eser M. Koessler ve J. Derocquigny tarafından yazılmış olan "*Les Faux Amis ou les trahisons du vocabulaire anglais conseils aux traducteurs*" adlı sözlüktür ve Türkçeye "*İngilizce-Fransızca Çevirmenin Aldatıcı Dostları*" şeklinde çevrilmiştir (Yazıcı Ersoy, 2012, s.36). Daha sonraları kimi araştırmacılar tarafından farklı isimlerle ele alınmış olan konu zaman içerisinde farklı tasniflerle de incelenmiş ve okuyuculara sunulmuştur.

Örneğin:

- İng. *accord* "İki veya daha fazla kişi arasındaki anlaşma, uzlaşma."
- TT. *akord* "Uyum anlamına gelen müzikal bir terim."

- İng. *barrier* “İlerlemeyi engelleyen şey.”

TT. *bariyer* “Kapı gibi bir yolu engelleyen veya ayıran şey.” (Yetkin, 2011, s.214).

Zaman içerisinde Türk araştırmacılar, konuyu kaynak lehçeden hedef lehçeye aktarmalar çerçevesine taşımış ve bu yönde araştırmalar yapmışlardır.

Lehçeden lehçeye aktarmalarda bu yapı üzerine verilen birkaç örnek şöyledir:

- Bşk. *kürk* “bezeme, süsleme, süs, ziynet”

TT. *kürk* “1. Bazı hayvanların, giyecek yapmak için işlenmiş postu. 2. Bu posttan yapılmış. 3. Hayvan postundan yapılan giysi.” (Yazıcı Ersoy, 2012, s.76).

- Nog. *artık* “değerli”

TT. *artık* “artık” (Ergönenç Akbaba, 2007, s.156).

- Özb. *ätä-* “demek, ad vermek, adlandırmak”

TT. *ata-* “birini bir göreve getirmek, tayin etmek” (Alkan, 2012, s.676).

Şimdiye kadar yapılmış olan çalışmaların önemli veriler ortaya koymuş olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak yalancı eş değer konusu belli bir süzgeçten geçirilmeli, dilbilimsel olarak yeri tam olarak belirlenmeli ve kavram alanı itibarıyla var olan alt konulardan ayrılmalıdır. Bu yüzden bu çalışmada eş değerlikle ilgili birtakım sorunlara değinmek doğru olacaktır.

Yalancı eş değerlik çalışmaları dört ana başlık altında toplanabilir:

1. Diller arası yalancı eş değerlik çalışmaları
2. Lehçeler arası yalancı eş değerlik çalışmaları
3. Ağızlar arası yalancı eş değerlik çalışmaları
4. Tarihî metinlerle Çağdaş Türkçe arası yalancı eş değerlik çalışmaları

Bunlardan birincisi (diller arası çalışmalar), daha çok Batı dilleri arasında yapılmış çalışmalardan oluşmaktadır. Türkçe için yapılmış çalışmalarda en çok referans gösterilen eser Nihal Yetkin tarafından yazılmış olan “*Partial False Friends in English-Turkish Translations: Diplomatic Texts (İngilizce-Türkçe Çevirilerde Kısmi Yalancı Eş Değerler: Diplomatik Metinler)*” (Yetkin, 2011) çalışmasıdır. Eserde öğrencilere yaptırılan çevirilerden hareketle İngilizce ve Türkçe arasındaki diplomasiye özel sözcüklerdeki kısmi yalancı eş değer kelimelerin listesi oluşturulmuştur.

İkincisi ise, Türkçenin lehçeleri arasında yapılmış yalancı eş değerlik çalışmalarıdır. 1990’lı yıllarda çağdaş Türk yazı dilleri ile ilgili bilimsel çalışmaların ve özellikle aktarma çalışmalarının artmasıyla bazı aktarma sorunları gün yüzüne çıkmış ve beraberinde ortaya çıkan bu sorunlar çeşitli

araştırmacılar tarafından ele alınmıştır (Ercilasun, 1992, s.28-42; Demir, 1997, s.379-389; Ercilasun, 1998, s.41-45; Gülensoy, 1998, s.54-55; Türkay, 1998, s.56-57; Gedikli, 1998, s.58-69; Kaldarbak, 1998, s.70-71; İsmail, 1998, s.72-77; İlker, 1999, s.553-560; Özkan, 1999, s.883-889).

2000’li yıllar ve sonrası bu problem ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığı yıllar olmuş, yazılmış olan makale ve bildirilere lisansüstü çalışmalar da eklenmiştir (Uğurlu, 2000 s.59-78; 2001, s.197-206; 2004, s.19-30; 2012, s.215-222; Karadoğan, 2004a, 2004b, s.207-218; Kirişçioğlu, 2006, s.21-35; Denizler, 2007; Usta, 2008, s.668-691; Alkayış, 2009, s.60-70; Kara, 2009, s.1056-1082; Zal, 2009, s.431-455; Can, 2009, s.347-372; Yazıcı Ersoy, 2012; Aktaş, 2015, s.1-16).

Bu çalışmalar içerisinde eş değerlik kavramını karşılayan pek çok farklı adlandırmalara başvurulmuştur: *yalancı eş anlamlı kelimeler* (Demir, 1997), *sesteş kelimeler* (Gedikli, 1998; İlker, 1999), *aldatıcı kelimeler* (Yıldırım, 2005), *eş sesli* (Tokatlı, 2004; Şavk, 2007; Merhan, 2012), *dillerarası benzeşim* (Sultanzade, 2010), *sahte karşılıklar veya sözde denkteşler* (Resulov 1995), *yalancı eş değerler* (Uğurlu, 2000; Ergönenç Akbaba, 2007; Karadoğan, 2004a; Ersoy, 2007; Ertuğ, 2007; Yıldız, 2009; Kırömeroğlu, 2011; Yazıcı Ersoy, 2012).

Üçüncü olarak ağızlar arası yalancı eş değerlikle ilgili ise çok fazla çalışma yapılmamış olup buna Erkan Hirik tarafından yazılan “*Ağızlarda Kelime Eşdeğerliği: Nevşehir Ağızı Örneği*” (Hirik, 2016) örnek gösterilebilir. Bu eserde derleme sözlüklerinden hareketle eş değer ve yalancı eş değer kavramları karşılaştırmalı olarak ortaya konmuştur.

Dördüncü ve son başlık ise tarihî metinlerle çağdaş Türkçe arası yalancı eş değerlik çalışmalarıdır. Bu kapsamda Ünal Zal tarafından yapılmış olan “Tarihi Metinlerde Aktarma Sorunları” (Zal, 2016) ve Faik Utkan Denizler tarafından yapılmış olan “Tarihî Metinleri Aktarma Problemleri” (Denizer, 2007) çalışmalarında aktarma sorunları, eş değerlik ve yalancı eş değerlik konuları üzerine tarihî metinlerden hareketle değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bir araştırmacı olarak şu sorunun değerlendirilmesi gerekir: **Bir yalancı eş değerlik çalışması neden yapılır?** Buna verilecek en uygun cevap çeviribilim çerçevesinde olmalıdır. Buradaki temel amaç, birden fazla olan yazı dillerinin çeviri veya aktarma problemlerini en aza indirmek ve bu kapsamda sorun oluşturabilecek dil birimlerini ortaya çıkarmaktır.

İşte bu kapsam dairesinde ele alınacak yalancı eş değerlik meselesi ile ilgili tartışmaya açılacak soru/sorunlar şunlardır:

I. Yalancı eş değerlik kavramı bir dilbilim/çeviribilim sorunu mudur?

Sorunu ele almadan önce dilbilim ve çeviribilim tanımlarının ortaya konması faydalı olacaktır. Vardar dilbilim için, “Kendine özgü yöntemlerle genel olarak dil olayını, özel olarak da doğal dilleri, yapıları, işleyişleri, süre içindeki değişimleri, vb. açısından inceleyen insan bilimi.” tanımını kullanır (Vardar, 2002, s.73). Çeviribilim içinse “Çeviri sorunlarını ele alan, bir çeviri kuramı aracılığıyla olguları değerlendirmeye, sorunlara çözüm getirmeye çalışan, dilbilimin yanı sıra göstergebilim, edimbilim, yorumbilim vb. dalların katkılarından da yararlanan karma nitelikli ve oluşum içinde bulunan dal.” ifadelerini ortaya koyar (Vardar, 2002, s.60).

Vardar’ın tanımlarına bakarak bu iki farklı bilimin birbiri ile ilişki içerisinde bulunmasına rağmen farklı bakış açılarına sahip olduğu görülmektedir. Yine Kurultay’ın çalışmasında çeviribilimciler için çeviribilimin özerk bir bilim dalı olduğu ve dilbilim ile bir alt üst ilişkisi değil disiplinler arası bir ilişki içerisinde olduğu ifade edilmektedir (Kurultay, 2012, s.1). Bu görüşlerden hareketle bu makalede incelenmiş olan çalışmalar içerikleri itibarıyla anlambilim (semantic) ve edimbilim (pragmatic) gibi dilbilimin alt alanları çerçevesinde ise dilbilimsel çalışmalar, yalnız çeviri hataları çerçevesinde ele alınmış ise çeviribilim çerçevesinde ele alınmış çalışmalar olarak değerlendirilmiştir.

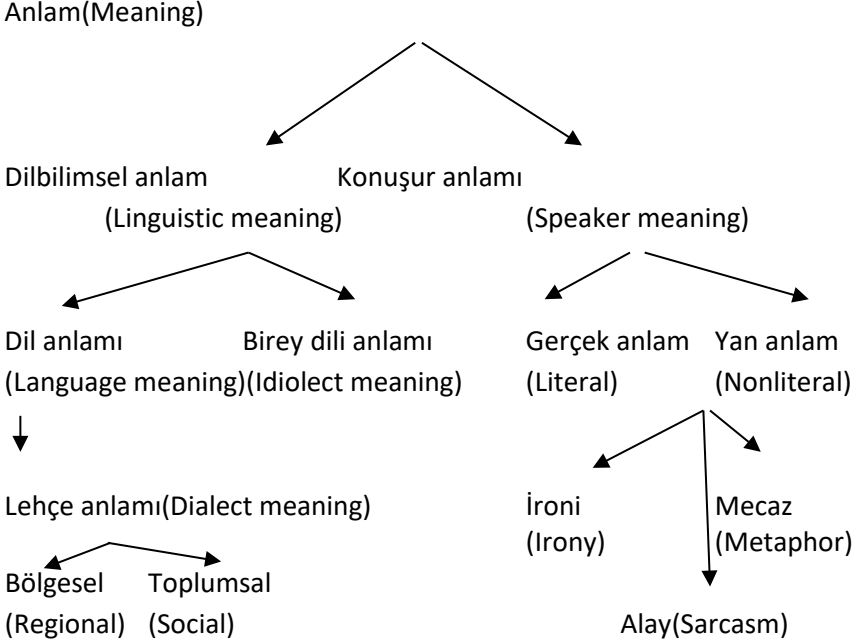
Son dönemde yapılan lehçe çalışmalarında yalancı eş değerlik konusunun sıklıkla ele alındığı görülmektedir. Çalışmalarda genel olarak kullanılan yöntem, sırasıyla yalancı eş değerlik ile ilgili yapılan geçmiş çalışmaların bahsi; yöntem itibarıyla eş değerlik, yalancı eş değerlik tasnifi ve karşılaştırılan lehçe/ağız ile Türkçe Sözlük’teki madde başlarıyla karşılaştırılması şeklindedir.

Yapılmış çalışmalarda görülebileceği üzere kavramın adı ile ilgili farklı terimler söz konusudur. Bu adlandırmalardan ve içeriklerinden hareketle çalışmalar iki başlık altında değerlendirilebilir:

1. Dilbilim çerçevesinde yalancı eş değerlik çalışmaları
2. Çeviribilim çerçevesinde yalancı eş değerlik çalışmaları

Birincisi, adlandırmalardan da anlaşılacağı üzere konunun anlam değişimleri ve omonimler çerçevesinde ele alındığı çalışmalardır. “*Sesteş kelimeler* (Gedikli, 1998; İlker, 1999), *aldatıcı kelimeler* (Yıldırım, 2005), *eş sesli* (Tokatlı, 2004; Şavk, 2007; Merhan, 2012), *dillerarası benzeşim* (Sultanzade 2010), *sahte karşılıklar veya sözde denkteşler* (Resulov, 1995)” gibi adlandırmalar bunlara örnek olarak gösterilebilir. Araştırmacılar bu tip konuları çalışmak istediklerinde ele aldıkları çerçeveye uygun bir yaklaşım belirlemelidirler. Guiraud’a göre “Sözcüklerin anlamları yoktur, yalnızca kullanımları vardır.”, “Bir sözcüğün anlamları, bunların kullanımlarının

toplamından başka bir şey değildir.” (Guiraud’dan aktaran Kerimoğlu, 2017, s.209). Bununla birlikte Akmajian, Demers, Farmer, Harnish tarafından gündeme getirilmiş konuşur anlamı – dilbilimsel anlam ikiliğine dayanan anlam açıklaması incelemeye değerdir (2001, s. 230):

Bununla birlikte bu meseleyi dilbilimsel çerçeveden ele alan lehçeler arası çalışmalarda dikkate değer olması gereken bir başka konu da edimbilimdir (pragmatics). Edimbilim ve anlambilim arasında şu genel ayrım sık sık vurgulanır: Anlambilim, yalnızca dilbilimsel bilgiye dayanan anlamı ele alırken dilin iletişimsel boyutuna odaklanan edimbilim, dilbilim dışındaki fiziksel ve sosyal dünyayı da dikkate alarak anlamı değerlendirir (Peccei, 1999, s.1-2).

Türk dilleri – Türk lehçeleri tartışmasında, bir araştırmacının çalışmasını yaparken Türk lehçelerini tercih ediyor olması bizce dil içi değişimler kapsamında anlambilim ve edimbilimi dikkate almasını gerektirmektedir.

Edimbilimin daha iyi anlaşılabilmesi için Kerimoğlu’nun vermiş olduğu şu örneğe bakmak gerekmektedir: “*Askerde komutan, çavuş poşetler nerede? Çağır hepsini kantinde toplansınlar, denetleme gelecekmiş, dedi.*” Örneği incelendiğinde *poşet* kelimesinin kısa dönem askerleri ifade ettiği, askerliğini yapmış olanların mâlumudur. Bu durumda “*Poşetler nerede?*” Sorusu farklı

yerlerde, farklı iletişim ortamlarında farklı anlaşılacaktır. Edimbilim biraz da “Aslında ne dedi?” incelemesidir (Kerimoğlu, 2017, s.138).

Kimi yalancı eş değerlik çalışmalarında anlambilim ve edimbilim de değerlendirmeye alınmıştır. Dominguez tarafından yazılan *Semantics and Pragmatics of False Friends* çalışması buna örnek gösterilebilir (2008). Ancak bu kaynağı referans gösteren yalancı eş değerlik çalışmalarında, çeviri açıklamasında *pragmatic* terimine karşılık *pragmatik* kelimesinin kullanılması (Yazıcı Ersoy, 2012, s.38) ironik bir yalancı eş değerlik örneği olabilir. Bizce bu terimin *edimbilim* olarak değiştirilmesi gerekmektedir; çünkü *pragmatik* kelimesinin anlamı, Türkçede öncelikle *faydacı, yararçı* gibi anlamlara gelmektedir.

Yalancı eş değerliğin dilbilimsel ölçütlerle ele alınmasına örnek vermek gerekirse:

“bağır

Trkm. bağır: ciğer.

TT. bağır: göğüs” (Çakmak, 2013, s.25).

Dilbilimsel ölçütlerle ele alındığında bu örneğe, Türkmen Türkçesindeki kavram alanına bakarak, Türkiye Türkçesinde anlamı genişlemiştir (semantic extention) denebilir. Ancak farklı bir yazı dilinden Türkiye Türkçesine aktarma problemi olarak çeviribilim çerçevesinde konu ele alındığında, yalancı eş değerlik ifadesi kullanılabilir.

Öte yandan ikinci başlık olan çeviribilim çerçevesinde yalancı eş değerlik çalışmaları da lehçeler arası çalışmalar içerisinde sıklıkla kullanılmaktadır. *Yalancı eş anlamlı kelimeler* (Demir, 1997), *yalancı eş değerler* (Uğurlu, 2000; Ergönenç Akbaba, 2007; Karadoğan, 2004a; Ersoy, 2007; Ertuğ, 2007; Yıldız, 2009; Kırömeroğlu, 2011; Yazıcı Ersoy, 2012) gibi terimler kullanan çalışmalar, konuyu çeviribilim çerçevesinden inceleyen çalışmalara örnek gösterilebilir.

II. Yalancı eş değer kelimesinin yazımı sorunu

Yalancı eş değerlikle ilgili bir başka sorun, bu terimin nasıl yazılması gerektiği sorunudur. Terimin yazımında aynı şekli kullanma kelimenin anlam ve kavram alanını tamamlayacak etkenlerden biridir. *Eş değerlik* ve *yalancı eş değerlik* terimlerinin kullanıldığı çalışmalarda bu kavramların yazımı ile ilgili dört farklı tercih görülmektedir:

1. Terimin eşdeğerlik – yalancı eşdeğerlik olarak kullanıldığı çalışmalar (Hirik, 2016, s.497; Ersoy, 2007, s.62; Zal, 2009, s.437; 2016, s.1504; Beşen Delice, 2013, s.133; Kirişcioğlu, 2006, s.23).

2. Terimin eş değerlik – yalancı eş değerlik olarak kullanıldığı çalışmalar (Gedik & Uçar, 2015, s.116; Elcan, 2010, s.666; Aktaş, 2015, s.1; Direkçi & Gülmez, 2012, s.135; Yıldız, 2009, s.612; Zal, 2009, s.437; 2016, s.1504¹; Ergönenç Akbaba, 2009, s.153; Denizer, 2007, s.74; Uğurlu, 2012, s.215; Karadoğan, 2004b, s.23; Vardar, 2002, s.94).

3. Terimin eşdeğerlilik – yalancı eşdeğerlilik olarak kullanıldığı çalışmalar (Çolak, 2014, s.625).

4. Terimin eş değerlilik – yalancı eş değerlilik olarak kullanıldığı çalışmalar (Alkan, 2012, s.673).

Terimin yazımında genel eğilime ve TDK yazım kılavuzuna uygun olarak eş *değerlik* şeklindeki yazım daha uygun olacaktır. Burada esas olan ölçütün genel eğilimler ve terim birliği noktasında birleşmesi gerekmektedir.

III. Lehçeler ve ağızlar arası çalışmalarda yalancı eş değerlik kullanımı

Yukarıda da belirtildiği üzere yalancı eş değerlik çalışmaları lehçeler arası ve ağızlar arası çalışmalar olmak üzere tasnif edilebilir. Lehçeler arası yalancı eş değerlik çalışmaları göz önüne alındığında yani Türkçe lehçeleriyle bir bütün olarak değerlendirildiğinde; dilbilimsel çerçevede ise bu tip yapıları anlam değişimleri kapsamında, çeviribilim çerçevesinde ise yalancı eş değerlik olarak değerlendirmek daha uygun olacaktır.

Öte yandan ağızlar arası çalışmalar ise birer iletişim sorunu olmaktan ileri gitmemektedir. Çünkü ağızlar arası kelimelerdeki kavram alanları değişimi dilbilimsel olarak anlamla ilgili dönüşümler ekseninde ele alınmalıdır. Bununla birlikte çeviribilim çerçevesinde ele alındığında ağızlar, birer yazı dili olmadığı sürece yerel seviyede kalacak ve *çeviribilimin* alanının dışına çıkmış; haliyle *edimbilimin* uğraş alanı içerisine dâhil olacaktır.

Şu metinden yola çıkarak bu ilişkiyi açıklanabilir:

“Bir gün üniversitede ders anlatırken eşim ve çocuklarım üzerinden örnek vermek istemiştim. Çok kullanılmasından mı tarihî heybetinden mi bilmiyorum eşimden bahsederken “bizim hatun” ifadesini kullandım. Bunun üzerine kimi öğrencilerim bu sözden ötürü beni yadırgadıklarını ve “eşim” veya “hanımım” ifadesini kullanmam gerektiğini, kimi öğrencilerim ise bu kullanımımda bir sakınca görmediklerini ifade ettiler. Beni yadırgayan öğrencilerime sorduğumda çoğunluğunun yetiştiği coğrafyanın Orta ve Doğu Anadolu olduğunu fark ettim.”

---

¹ Zal’ın çalışmalarında iki yazımın da olduğu görülmektedir.

Bu metin iletişimin sosyal yönünü iyi bir şekilde ortaya koymaktadır. “*hatun*” kelimesinin yöreye ve yetişme şekline göre anlamla ilgili dönüşümleri burada görülmektedir. Kelimelerin uğramış olduğu bu değişiklikler birer yazı dili olmadıkları sürece ağız kapsamında yalancı eş değerlik olarak değerlendirilmemelidir. Bu tip yapıları iletişim sorunları, anlamla ilgili dönüşümler ya da edimbilim gibi kavramlarla incelemek daha doğru olacaktır.

IV. Yalancı eş değerliğin tasnifi ve türlerinin değerlendirilmesi

Yalancı eş değerlikle ilgili yapılan çalışmalarda çeşitli tasnif şekilleri görülmektedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Resulov yalancı eş değerleri kendi içinde üçe ayırır:

1. Eş adlı (homonim, sesteş) olanlar.
2. Yazılış, söyleyiş ve köken bakımından aynı olup anlamları farklı olan yalancı eşdeğerler.
3. Yazılış, söyleyiş ve köken bakımından aynı olup anlamlarından biri veya birkaçı aynı olan, örtüşen; ancak diğer anlamları ise aynı olmayan, örtüşmeyen yalancı eşdeğerler (1995, s.917).

Özeren, yalancı eş değerleri şöyle tasnif etmiştir:

1. Kökeni aynı, sesçe tam benzeşen ve anlamca kısmen örtüşen yalancı eşdeğerler;
2. Kökeni aynı, sesçe kısmen benzeşen ve anlamca kısmen örtüşen yalancı eşdeğerler;
3. Kökeni aynı, sesçe benzeşmeyen ve anlamca kısmen örtüşen yalancı eşdeğerler;
4. Kökeni aynı, sesçe tam benzeşen ve anlamca örtüşmeyen yalancı eşdeğerler;
5. Kökeni aynı, sesçe kısmen benzeşen ve anlamca örtüşmeyen yalancı eşdeğerler;
6. Kökeni aynı, sesçe benzeşmeyen ve anlamca örtüşmeyen yalancı eşdeğerler (2014, s.116).

Bununla birlikte Özeren, çalışmasının inceleme kısmında yalancı eş değeri “*Yarı Yalancı Eşdeğerler*” ve “*Tam Yalancı Eşdeğerler*” başlıkları altında ele almıştır (2014, s.17-123).

Yalancı eş değeri “*Tam Yalancı Eş Değerler*” ve “*Kısmi Yalancı Eş Değerler*” başlıkları altında inceleyen araştırmacı sayısı da az değildir (Uğurlu, 2000, s.63; 2009, s.94; Direkçi & Gülmez, 2012, s.138-150; Ertuğ, 2007, s.22-156; Hirik, 2016, s.501; Aktaş, 2015, s.6; Yıldız, 2009, s.614; Özçoban, 2014, s.328; Akca,

2017, s.96; Zal, 2009, s.437; 2016, s.1504; Karadoğan, 2004b, s.33, 104; Denizer, 2007, s.75).

Çakmak, yalancı eş değer kelimeleri;

1. Türkiye Türkçesinde tamamen başka bir anlamda kullanılan yalancı eş değer kelimeler,

2. Türkiye Türkçesinde yakın anlamda kullanılan yalancı eş değer kelimeler,

3. Türkmen Türkçesinde ilk anlamı Türkiye Türkçesinden farklı olan yalancı eş değer kelimeler,

4. Türkmen Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde ses değişimleri görülen yalancı eş değer kelimeler olmak üzere dört başlık altında değerlendirmiştir (2014, s.22-48).

Ergönenç Akbaba ise yalancı eş değerleri,

1. Kökü Eski Türkçede Aynı Olan Kelimeler

2. Başka Dillerden Alınma Kelimeler başlıkları altında inceler (2007, s.151-176).

Ersoy, yalancı eş değer kelimeleri “isimler” ve “fiiller” başlıkları altında ifade eder (2007, s.63-67).

Nida Kırömeroğlu, yalancı eş değer kelimeleri;

1. Türkçe kökenli yalancı eş değerler

2. Yabancı kökenli yalancı eş değerler

3. Kelime başında ses değişmesi bulunan yalancı eş değerler” olmak üzere üç başlık altında incelemiştir (2011, s.15-145).

Yıldırım, çalışmasında “aldatıcı kelimeler” olarak isimlendirdiği yalancı eş değerleri detaylı bir tasnife tabi tutmuştur:

1. İsimler

a. Türkçe kökenli kelimelerdeki aldatıcılık

i. Türkçe kökenli kelimelerin farklı anlamda kullanılmasından kaynaklanan aldatıcılık

ii. Türkçe kökenli kelimedeyne meydana gelen ses değişikliklerinden kaynaklanan aldatıcılık

1. Var olan bir ses değişikliğini dikkate almamaktan kaynaklanan aldatıcılık

2. Olmayan bir ses değişikliğini varmış gibi değerlendirmekten kaynaklanan aldatıcılık

b. Alınma kelimelerdeki aldatıcılık

i. Alınma kelimelerin farkı anlamda kullanılmasından kaynaklanan aldatıcılık

ii. Alınma kelimelerde meydana gelen ses değişikliklerinden kaynaklanan aldatıcılık

2. Fiiller

a. Fiillerin farklı anlamda kullanılmasından kaynaklanan aldatıcılık

b. Ses değişikliklerinden ve ses farklılıklarından ileri gelen aldatıcılık (2005, s.767-789).

Yazıcı Ersoy, yalancı eş değer kelimeleri *tam yalancı eş değer* ve *kısmi yalancı eş değer* başlıkları altında ifade etmiş, bununla birlikte bu bölümleri eş sesli kelimelerden oluşan, ses değişimleri yoluyla oluşan, Arapça alıntı, Farsça alıntı ve Rusça alıntı kelimeler başlıkları altında detaylı olarak incelemiştir (2007, s.63-67).

Bu tasnifler içerisinde en uygun olanı *aynı kaynaktan(kökten) gelenler* ve *farklı kaynaktan (kökten) gelenler* içeriklerine sahip olan çalışma türleri olmalıdır. Çünkü diyalektolojiyi de ilgilendiren lehçeler arası çalışmalarda fonetik seyrin takibinin önemli olması gibi anlam seyrinin tespiti de önemli olacaktır. Burada ek olarak, kimi araştırmacıların yaptığı gibi anlama dayalı değişimlerin türlerinin ifade edilmesi, konunun derinlemesine işlenmesiyle beraber çok daha kaliteli ürünlerin çıkmasını sağlayabilir.

Tam yalancı eş değerlik olarak sıklıkla geçen yalancı eş değerlik türünün de değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Sultanzade, çalışmasında *dillerarası benzeşim* ifadesi kullandığı bu yapılardan bazılarına, *yalancı eş değer* denilemeyeceğini ifade eder. Sultanzade, sözlük maddesi olarak yalancı eş değer kabul edilen kimi kelimelerin şekil itibarıyla tam olarak benzeşmesine rağmen anlam itibarıyla çevirmeni kuşkulandıracak bir tarafı olmayabileceğini ifade eder (2010, s.52-53).

Öte yandan farklı yazı dilleri arasındaki yalancı eş değer türü yapıların incelenmesinde ve tasnifinde *paronim* gibi türler de dikkate alınabilir. “Paronimler, söylenişi aynı fakat yazılışı bir harf ile ayrılan ve çeşitli anlamlar ifade eden kelimelerdir. Metinleri Türkiye Türkçesine aktarırken Azerbaycan Türkçesinde paronimlerin yaygın olmasını dikkate almak lazımdır. Örneğin, *bala (evlat) – bala (bela), əsr (yüzyıl) – əsir (tutsak), şahid (tanık) – şahid (şehit) vb.*” (Süleymanova, 2018, s.69).

Bununla birlikte konu dilbilimsel ölçütlerle ele alındığında *eş yazılılık* (*homography*) tipli karşılaştırmalar, *eş sesli* (*homonym*) ve *heteronim* (*heteronym*) olarak tasnif edilebilir. Örnek üzerinden ifade edersek:

- *koz* “ceviz”, 2. *koz* “İskambil oyununda bir kağıt” (Karaağaç, 2009, s.64) örneği bizce *eş yazılılık* başlığı altında *eş seslilik* olarak ifade edilebilir.

- 1. *gelin* “Gel- fiilinin ikinci çoğul kişi çekimi” 2. *gelin* “evlenen kişi” (Kerimoğlu, 2017, s.211) örneği bizce *eş yazılılık* başlığı altında *heteronim* olarak ifade edilebilir. Bu örnekteki dikkat edilmesi gereken durum ilk kelimedede vurgunun ilk hecede ikinci kelimedede vurgunun ikinci hecede olmasıdır. Yani sesletimleri farklıdır.

V. Yalancı eş değerlik çalışmalarında dikkat edilmesi gereken bir durum: Sözlükteki anlam sırası

Çeviribilim çerçevesinde ele alınmış lehçeler arası yalancı eş değerlik çalışmalarında dikkat çeken bir başka durum kaynak ve hedef lehçelerdeki kelimelerin sözlükteki anlam sıraları olmuştur. A lehçesindeki bir kelimenin anlamı, kendi sözlüğünde birinci sıradayken B lehçesinde üçüncü sırada olabilir. Örneğin, Çakmak yalancı eş değer örneğini şöyle verir:

“cahil

Trkm. *cahil*: genç insan, delikanlı.

TT. *cahil*: öğrenim görmemiş okumamış” (2013, s.31).

Oysa Türkçe sözlük ve Türkmen Türkçesi sözlük maddeleri karşılaştırıldığında sadece anlam sıralarının değiştiği görülür:

Trkm. *jahyl*:

1. *Yigitlik yaşyndaky, heniz orta yaşa ýetmedik, ýigit*. “Genç yaştaki, henüz orta yaşa gelmemiş, genç.”

2. *Nadan, sowatsyz, bilimsiz*. “Bilgisiz; okuma, yazma bilmeyen.”

3. *Tejribesiz*. “Tecrübesiz” (Hamzayev, 1962, s.71).

TT. *cahil*:

1. *Öğrenim görmemiş okumamış*.

2. *Bilgisiz*.

3. *Deneysiz, genç, toy* (Akalin, 2009, s.342).

Bu örneklerden hareketle Türkiye Türkçesindeki üçüncü anlam ile Türkmen Türkçesindeki birinci anlamın, Türkiye Türkçesindeki birinci anlam ile Türkmen Türkçesindeki ikinci anlamın örtüştüğü görülür. Bir başka örnek verilecek olursa,

“bagır

Trkm. bagır: ciğer.

TT. bağır: göğüs” (Çakmak, 2013, s.25).

Oysa yine Türkçe sözlük ve Türkmen Türkçesi sözlük maddeleri karşılaştırıldığında sadece anlam sıralarının değiştiği görülür:

“Trkm. **bagyr**:

1. Adamda, hayvanlarda sag gapyrganyň aşagynda, garyn bilen kükregiň aralygynda ýerleşip, öt işläp çykarýan organizm, jiger. “İnsanda, hayvanlarda sağ kaburganın altında, karın ile göğüsün arasında olan, safra çıkaran organ, ciğer.

2. Gujak, kükrek, döş. “Kucak, göğüs, sine.” (Hamzayev, 1962, s.88).

“TT. **bağır**:

1. Göğüs.

2. Ok yayı ve dağda orta bölüm.

3. Ciğer, bağırsak vb. vücut boşluklarında bulunan organların ortak adı, aışa.” (Akalin, 2009, s.178-179).

Bu örnekten de anlaşılacağı üzere Türkiye Türkçesindeki birinci anlamla Türkmen Türkçesindeki ikinci anlamın, Türkiye Türkçesindeki üçüncü anlamla Türkmen Türkçesindeki birinci anlamın örtüştüğü görülmektedir.

Bu örnekler üzerinden değerlendirildiğinde, çeviribilim çerçevesinde çalışılan lehçeler arası yalancı eş değer yapıların karşılıklarını gösterirken belirgin bir anlamın koyulaşması, çalışmalarda ifade edilebilir ve varsa Türkçe sözlükteki anlam sıralamalarına dikkat edilebilir.

VI. Yalancı eş değerlik çalışması yapılan eser ve bu denetlemelerin yapıldığı sözlüklerin yazılma zamanları

İncelenilen çalışmalarda dikkat çeken bir diğer konu da yalancı eş değerliklerin denetlendiği sözlüklerin yazılma zamanlarıdır.

1991 yılı itibariyle bağımsızlıklarına kavuşmuş Türk toplulukları beraberinde yönetim rejimlerini de değiştirmiş, gelişen ve küreselleşen dünya ile daha çok etkileşime girmişlerdir. Karşılıklı öğrenci değişimleri, turistik faaliyetler, Türkiye ile soydaş ülkelerin kaynaşmasına vesile olmuştur. 2000 ve 2010’lu yıllarda devam eden bu süreç beraberinde televizyon, internet gibi etkin iletişim organları ile daha etkin bir konuma gelmiştir. Bu durum hâliyle dil içi etkileşimi de artırmaktadır. Bundan dolayı 1991 yılı öncesi ve sonrası sözlük ve edebî eserlerin bu etkileşimin etkisiyle farklılaşabileceğinden söz edilebilir. 1991 yılı

sonrası neslin önceki nesillerden farklı konuşabileceği, kelimelere farklı anlamlar yükleyebileceği dikkate alınabilir.

Örneğin 1962 yılında Hamzayev'in redaktörlüğünde yazılmış ve Türkmen Türkçesinin yaygın sözlüklerinden biri olan "Türkmen Diliniñ Düşündirişli Sözlüğü"nde *adam* maddesi karşılığı olarak şunlar yazılmıştır:

"Geplemeklige we pikir alyşmaklyga, jemgyýetçilik zähmet prosesinde durmuş üçin serişde döretmeklige we ondan peýdalanmaklyga ukyby bolan ynsan" (Hamzayev, 1962, 14) "Konuşmaya ve fikir alışverişine, toplumsal emek sürecinde yaşamak için alet üretmeye ve ondan faydalanmaya yetenekli olan insan"

Bu madde içeriğinden de anlaşılacağı üzere, sözlük yazımında dönemin siyasi ve sosyal etkisinin çalışmalar üzerinde bir etkisi olabileceği düşünülebilir. Bundan dolayı yalancı eş değer yapıların bir eser üzerinden incelenmesi yapılıyorsa eserin yazıldığı döneme en yakın sözlüğün tercih edilmesi daha isabetli olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Diller arası çeviri ve lehçeler arası aktarma sorunlarından biri olan yalancı eş değerlikle ilgili çeşitli görüşlerin ve farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. İncelenmiş olan çalışmaların ışığında bu çalışmadaki konuyla ilgili yaklaşımlar şöyle ifade edilebilir:

1. Yalancı eş değerlik çalışmaları "Diller arası yalancı eş değerlik çalışmaları, lehçeler arası yalancı eş değerlik çalışmaları, ağızlar arası yalancı eş değerlik çalışmaları, tarihî metinlerle çağdaş Türkçe arası yalancı eş değerlik çalışmaları" olmak üzere dört başlık halinde toplanabilir.

2. Yalancı eş değerlik bir dilbilim değil, çeviribilim sorunudur. Bu sebeple çalışmalar yapılırken değerlendirmeler dilbilimsel çerçeveden yapılıyorsa anlamla ilgili dönüşümler; çeviribilim çerçevesinden yapılıyorsa "sorun oluşturabilecek dil birimleri" dikkate alınmalıdır.

3. Dilbilimsel çerçeve içinde yapılmış lehçeler arası çalışmalarda anlamla ilgili dönüşümlerle birlikte dilin iletişimsel boyutuna odaklanan, fiziksel ve sosyal dünyayı da içeren edimbilimi de dikkate almak gerekebilir.

4. Yalancı eş değer teriminin yazımında, terim birliği noktasında birleşmesi anlam ve kavram alanını tamamlayacak etkenlerdendir. Bu sebeple çeviribilim çerçevesinde yapılacak çalışmalarda en sık kullanılan ve TDK'nin yazım kılavuzuna da uygun olan "*yalancı eş değerlik*" şeklindedir.

5. Ağızlar arası çalışmalar bir iletişim sorunu olmaktan ileri gitmemektedir. Bu sebeple bir çeviribilim konusu olan yalancı eş değerliğin ağızlar arası dil birimlerin incelenmesinde kullanılmasındansa, tarihî veya çağdaş yazı dillerinin aktarılması konusunda sorun oluşturabilecek dil birimlerini ele alması daha uygun olabilir. Ayrıca ağızlar arası anlam değişimlerinin bir dilbilim konusu olarak edimibilim ve anlamla ilgili dönüşümler kapsamında değerlendirilmesi bizce doğru tercih olacaktır.

6. Yalancı eş değerliğin tasnifinde dil birimlerinin köken birliği bakımından bir tasnife tabi tutulması tercih edilmelidir. Bu durum diyalektoloji çerçevesinde kelimelerin fonetik seyriyle beraber anlamsal seyrinin de takibi bakımından faydalı olabilir.

7. Lehçeler arası anlamla ilgili çalışmalarda paronimler dikkate alınabilir. Bununla birlikte eş yazılılık (*homography*) başlığı altında eş sesli (*homonym*) ve heteronim (*heteronym*) tasnifinin yapılabileceği düşünülebilir.

8. Yalancı eş değer olarak bize sunulmuş olan kimi örneklerin sözlükteki anlam sıralamasındaki varlığı dikkate edilebilecek hususlardandır. Türkiye Türkçesinde birinci bir başka lehçede üçüncü sırada olabilen anlam sıraları, anlam dönüşümleri çerçevesinde ifade edilebilir.

9. Lehçeler arası anlam çalışmalarında sözlüklerin yazılış zamanına dikkat edilebilir. Çünkü gerek iletişimin çok yoğun olduğu bu dönemde anlamları birbirine daha çok yaklaşması söz konusu olabilir. Bununla birlikte Sovyetler Birliği döneminden kalma sözlüklerde dönemin siyasi imgelerinin çokluğu ve propagandaya olan eğilim dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- 📖 Akalın, Ş. H., vd. (2009). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK.
- 📖 Akca, H. (2017). Kumuk Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde Yalancı Eş Değerler. *Türkbilig*, (33) 91-132.
- 📖 Aksan, D. (2009). Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi. Ankara: Engin Yayın Evi.
- 📖 Akmajian, A., Demers, R., Farmer, A. & Harnish, R. (2001). *Linguistics*. Cambridge: MIT.
- 📖 Aktaş, T. (2015). Deyimlerde Yalancı Eş Değerlik: Tatar Türkçesi – Türkiye Türkçesi Örneği. *Turkish Studies*, 10(4), 1-16.
- 📖 Alkan, H. (2012). Lehçeler Arası Aktarmalarda Yalancı Eş Değerler Sorunu (Türkiye Türkçesi-Özbek Türkçesi-Yeni Uygur Türkçesi Fiil Örneği). *Turkish Studies*, 7(4), 671-688.

- 📖 Alkayış, M. F. (2009). Çağdaş Türk Şiveleri Arasında Aktarma Meseleleri (Yeni Uygur Türkçesi-Türkiye Türkçesi Örneği). *Turkish Studies*, 4(3), 1-16.
- 📖 Beşen Delice, T. (2013). Türkmen Türkçesinde Yalancı Eşdeğerler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(4), 131-146.
- 📖 Can, H. (2008). Yalancı Eşdeğerler Açısından Dîvanü Lügati't-Türkle Türkiye Türkçesi ve Türkmencenin Karşılaştırılması. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 39, 347-373.
- 📖 Çakmak, C. (2014). Türkmen Türkçesinde Görülen Yalancı Eş Değer Kelimeler. *Dede Korkut*, 3(5), 15-53.
- 📖 Çolak, D. (2014). Saha Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki Yalancı Eşdeğerler. II. Genç Akademisyenler Sempozyumu - Bildiriler, Ankara, 595-625.
- 📖 Demir, N. (1997). Bir Tuva Masalının Türkiye Türkçesine Aktarılması. *Sibirya Araştırmaları*, 379-389.
- 📖 Denizler, F. U. (2007). Tarihî Metinleri Aktarma Problemleri – Dede Korkut Oğuznâmeleri ve Türkiye Türkçesine Yapılmış Aktarmaları Üzerine Kelime Düzeyinde Bir İnceleme. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- 📖 Direkci, B. & Gülmez, M. (2012). Güney Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değerler. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 32, 133-154.
- 📖 Elcan, A. (2010). Bir Karşılıklı Anlaşılabilirlik Problemi: Türkiye Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesi Arasında Yalancı Eş Değer Kelimeler. III. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi -TUDOK2010/Ed.Ömür Ceylan. – İstanbul, 665-674.
- 📖 Ercilasun, A. B. (1999). Türk Lehçelerinin Anlaşılmasında Dikkat Edilecek Noktalar. (*Dil Dergisi*, 1992, 5, Mayıs). *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler içinde* (179-207). Ankara: Akçağ.
- 📖 Ercilasun, A. B. (1999). Lehçeler Arası Aktarma. (*Türk Dili*, 1994, 520, Nisan). *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler içinde* (91-100). Ankara: Akçağ.
- 📖 Ergönenç Akbaba, D. (2007). Nogay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değerler. *Bilig*, 42, 151-176.
- 📖 Ersoy, F. (2007). Çuvaş Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde Yalancı Eş Değerler. *Türkbilig*, 14, 60-68.
- 📖 Ertuğ, S. (2007). Oğuz Grubu Türk Lehçelerindeki Hareket Fiillerinde Yalancı Eşdeğerlikler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- 📖 Gedik, S., Uçar, İ. (2015). Bâlâ Âlişer isimli Eser Esasında Özbek Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arası “Yalancı Eş Değerlik” Üzerine Bir İnceleme. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (1), 114-126.
- 📖 Gedikli, Y. (1998). Türk Lehçelerinden Metin Aktarma Yolları ve Metin Aktarmanın İlke ve Meseleleri. II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı - Bildiriler (8-10 Aralık 1994, Ankara), İLESAM, 58-69.
- 📖 Gülensoy, T. (1998). Türk Edebiyatları Arasında Aktarma ve Karşılıklı Yayın Sorunları. II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı (8-10 Aralık 1994 Ankara), Bildiriler, Ankara: Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği, 52-55.
- 📖 Hamzayev, M.Y. (1962). Türkmen Diliniñ Sözlüğü. Aşgabat: Türkmenistan SSR İlimler Akademiyasınıñ Neşiryatı.
- 📖 Hirik, E. (2016). Ağzılarda Kelime Eşdeğerliği: Nevşehir Ağzı Örneği. II. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Metinleri. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 497-515.
- 📖 İlker, A. (1999). Lehçeden Lehçeye Aktarma Üzerine Bazı Düşünceler. 3.Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 1996. Ankara: Türk Dil Kurumu, 553-560.
- 📖 İsmail, S. (1998). Türk Edebiyatları Arasında Aktarma ve KKTC’de Yayın Sorunu. II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı (8-10 Aralık 1994), 72-77.
- 📖 Kaldarbak, N. (1998). Türk Edebiyatları Arasında Aktarma Sorunları. II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı (8-10 Aralık 1994-Ankara),70-71.
- 📖 Kara, M. (2009). Lehçeler Arası Aktarmalarda Temel Sorunlar. Turkish Studies, 4(4), 1056-1082.
- 📖 Karaağaç, G. (2009). Eşyazılılık, Eşseslilik ve Çok Anlamlılık, Dil, Tarih ve İnsan. İstanbul: Kesit, 61-86.
- 📖 Karadoğan, A. (2004a). Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Sorunları (Türkmen Türkçesi–Türkiye Türkçesi Üzerine Bir İnceleme). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kırıkkale Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- 📖 Karadoğan, A. (2004b). Türk Lehçeleri Arasında Yapı Eş Değerliliği ve Yalancı Eş Değer Yapılar. V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I, (20-26 Eylül 2004, Ankara), Türk Dil Kurumu Yayınları: 1591-1604.
- 📖 Kerimoğlu, C. (2017). Kuram ve Uygulamalarla Dilbilim, Göstergibilim ve Türkoloji, Genel Dilbilime Giriş. Ankara: Pegem Akademi, 2017
- 📖 Kırömeroğlu, N. (2011). Türkmen Türkçesi ve Türkiye Türkçesindeki Yalancı Eş Değerler. (Yayımlanmamış Yüksel Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- 📖 Kirişcioğlu, F. (2006). Türkmen Türkçesinden Türkiye Türkçesine Yapılan Aktarmalarda Karşılaşılan Bazı Problemler. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 20, 21-35.
- 📖 Kurultay, T. (2012). Çeviribilim Uygulamalı Dilbilim Midir? . Dilbilim , (13) , 199-209. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iudilbilim/issue/1087/12329>.
- 📖 Merhan, A. (2012). Türkçe ve Özbekçe Eş Sesli Sözcük Karşılaştırması. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 47, 1-16.
- 📖 Özçoban, Y. (2014). Kazan Tatar Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasında Yalancı Eş Değerlik. VII. Uluslararası Türkoloji Konferansı Makaleleri. Kazan Volga Federal Üniversitesinin Alabuga Enstitüsü (Şubat 2014- Alabuga), 326-332.
- 📖 Özeren, M. (2014). Salar Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eşdeğer Sözcükler. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 3(2), 111-127.
- 📖 Özkan, F. (1999). Bugünkü Türk Lehçelerindeki İletişimi Zorlaştıran Kelimeler. III. Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1996, Ankara: TDK, 883-889.
- 📖 Peccei, J. S. (1999). Pragmatics, London-New York: Routledge.
- 📖 Resulov, A. (1995). Akraba Diller ve Yalancı Eş Değerler Sorunu. Türk Dili, 524, 916-924.
- 📖 Sultanzade, V. (2010). Türk Dilleri ve Lehçeleri Arasında Benzeşimler Sözlüklerinin Hazırlanmasının Yöntem ve Prensipleri. Bahçeşehir Üniversitesi, Türkiye’de ve Dünyada Sözlük Yazımı ve Araştırmaları Uluslararası Sempozyumu (4-6 Kasım 2010- İstanbul), 52-56.
- 📖 Şavk, Ü. Ç. (2007). “Altaycada Eş Sesli Sözcükler”, IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II (24-29 Eylül 2000- Ankara), 1653-1693.
- 📖 Süleymanova, G. (2018). Oğuz Grubu Türk Lehçelerinde Organ İsimleri İle Yapılan Deyimler (Rusça ve İngilizce İle Karşılaştırmalı Çözümlemesi). (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- 📖 Tokatlı, S. (2004). Türkiye Türkçesi ile Azerbaycan Türkçesindeki Eş Sesli Kelimeler Üzerine. Erciyes Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16, 141-156.
- 📖 Türkay, O. (1998). Türk Edebiyatları Arasında Aktarma ve Karşılıklı Yayın Sorunları. II. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı (8-10 Aralık 1994-Ankara), 56-57.
- 📖 Uğurlu, M. (2000). Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Meseleleri ve ‘Abay Yolu’ Romanı. Bilig, 15, 59-80.

- 📖 Uğurlu, M. (2001). Türk Lehçelerinin Aktarımında Valenz Sözlüklerinin Önemi. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Uluslararası Sözlükbilim Sempozyumu Bildirileri. Nurettin Demir&Emine Yılmaz (Ed.). Gazimağusa, 197-206.
- 📖 Uğurlu, M. (2004). Türk Lehçeleri Arasında Kelime Eş Değerliği. Bilig, 29, 19-30.
- 📖 Uğurlu, M. (2012). Türk Lehçeleri Arasında Benzer Kelimelerin Eş Değerlik Durumu / On The Equivalence of The Similar Words In Turkic Languages. Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Mehmet Aydın Armağanı), 7(4), 2012.
- 📖 Usta, Ç. (2008). Lehçeden Lehçeye Aktarma Sorunlarına Ek: İmlâ ve Noktalama Hataları / Addition To The Translation Problems Between Turkish Dialects: Spelling And Punctuation Mistakes. Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, 3(6),2008.
- 📖 Vardar, B. (Ed.) (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil.
- 📖 Yazıcı Ersoy, H. (2012). Başkurt Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde Yalancı Eş Değerler. Ankara: Gazi Kitabevi.
- 📖 Yetkin, N. (2011). Partial False Friends in English-Turkish Translations: Diplomatic Texts, Hacettepe Edebiyat Fakültesi Dergisi, 28, 207-221.
- 📖 Yıldırım, H. (2005). Türkmen Türkçesindeki Aldatıcı Kelimeler. Gazi Üniversitesi, I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Mayıs 2005-Ankara), 765-792.
- 📖 Yıldız, H. (2009). Karay Türkçesinde Yalancı Eş Değer Kelimeler. Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 5, 611-659.
- 📖 Zal, Ü. (2009). Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Meseleleri ve 'İki Ağaç' Şiir Kitabı Üzerine. Gazi Türkiyat Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 5, 431-455.
- 📖 Zal, Ü. (2016). Tarihi Metinlerde Aktarma Sorunları. II. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Metinleri. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Basımevi, 1499-1516.